

Stockholm den 15 mars 2021

Miljödepartementet

103 33 Stockholm

m.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia:

malin.johansson@regeringskansliet.seanna.cedrum@regeringskansliet.se

Er betäckning: M2020/02035

Remissvar – Genomförande av EU:s engångsplastdirektiv och andra åtgärder för en hållbar plastanvändning

Svensk Bensinhandel avger härmed sitt remissvar avseende promemorian om ” Genomförande av EU:s engångsplastdirektiv och andra åtgärder för en hållbar plastanvändning”, med er betäckning M2020/02035

Svensk Bensinhandel organiserar 1 000 medlemmar som alla är drivmedelshandlare och fria företagare inom bensinhandel, vilka vi företräder i deras tre roller som branschverksamma, arbetsgivare och avtalsknutna till drivmedelsbolagen. Svensk Bensinhandel samarbetar med Sveriges Franchisetagare. Svensk Bensinhandel bildar opinion för att öka förståelsen för bensinhandelns näringspolitiska förutsättningar.

Ståndpunkt och sammanfattning

Svensk Bensinhandel vitsordar utredningens långsiktiga mål om ökad hållbarhet och minskad nedskräpning.

Promemorians förslag om krav på att upprätta ett system för återanvändning av emballage kommer att vara mycket betungande för små företag.

Nedskräpningsavgiften tas ut på felaktigt sätt och blir i promemorians förslag en ny punktskatt.

Allmänt om bensinstationer i Sverige

Majoriteten av landets bemannade drivmedelsstationer (ca 800 av landets 1200) drivs av småföretagare, oftast i form av ett franchiseavtal med ett drivmedelsbolag. Dessa företagare ska dels följa svenska lagar och regler, dels de direktiv och instruktioner som franchisegivaren utger. Större drivmedelsstationer som drivs av företagare säljer runt 8-12 MK i butik och cirka 2-4 miljoner liter blöta drivmedel. Mindre anläggningar i glesbygd säljer vanligen hälften av ovan angivna volymer.

De flesta drivmedelsstationer sysselsätter mellan 3 till 10 heltidstjänster beroende på storlek, öppettider och geografisk placering. Förutom att drivmedel är viktigt för att attrahera kundbas, så är den största bruttovinstgivaren snabbmat och kaffe, som står för i snitt drygt 30 % av den totala bruttovinsten. Många drivmedelsstationer tillverkar också lokalt mat för direkt konsumtion, såsom smörgåsar och sallader.

En bransch reglerad av många lagar och regler

Drivmedelsbranschen är utsatt för hård konkurrens och låg lönsamhet. Till detta ska en drivmedelshandlare iaktta och följa mängder med lagar och förordningar. Förutom att hantera brandfarliga varor och driva miljöfarlig verksamhet, så ska våra medlemmar också iaktta regler för mathantering, butiksverksamhet, uthyrning av fordon och personal. Denna oproportionerliga mängd administration står i kontrast till branschens låga lönsamhet. Med promemorian tillkommer ytterligare arbetsbördor, bland annat att informationsansvaret till konsumenter och på lite längre sikt att införa och underhålla ett system för återanvändbara emballage.

Således bör effekter av promemorians verkställighet i absolut möjligaste mån undvika att påföra ytterligare pålagor och arbete i detaljistledet.

Bristande konsekvensanalys avseende landsbygd och glesbygd

För alla som varit i närheten av att bedriva handel med drivmedel är det uppenbart att förutsättningarna för att upprätthålla konkurrenskraft i geografiskt utsatta lägen – gles- och landsbygd – är att konsumenterna ges en anledning att välja våra medlemmars drivmedelsstationer istället för att söka sig till tätorten. Detta förutsätter utbud av ett brett sortiment.

Enligt Tillväxtverket finns det i Sverige ca 3700 drivmedelsanläggningar och ungefär hälften av dessa finns på gles- och landsbygd. Flera av dem utgör det sista servicecentret på orten och ibland inom stora upptagningsområden. Till detta ska läggas att merparten av anläggningarna visar upp mycket blygsamma vinster och kommer svårtligen kunna bära fler kostnader eller markant höja sina priser utan att riskera större försäljningstapp.

En levande landsbygd kommer hela Sverige till del. Drivmedelsstationer har små ekonomiska marginaler och det finns en överhängande risk att ett antal av dem inte kommer att ha förutsättningarna att anpassa sig till de föreslagna regelförändringarna.

Det kommer bland annat vara betydligt svårare och dyrare att upprätta ett system för återanvändning av emballage, och troligen också dyrare att tillhöra ett nationellt pantsystem.

Branschens lönsamhet

Landets gles- och landsbygdsstationer levererar ofta både kommersiell service i form av drivmedel och utbud för kompletteringshandel, samt offentlig service i form av post- och paketombud, ombud för spel, apotek och systembolag. Dessa drivmedelsstationer utgör ofta ett nav för den lokala ortens befolkning. När Tillväxtverket tillfrågade företagare på glesbygd vilken enskild förutsättning som är viktigast för att verka i glesbygd, blev svaret tillgång på drivmedel och pakettjänster. Det påverkar således ett stort upptagningsområde och i vissa fall en hel ort, huruvida en drivmedelsstation kan vara verksam eller ej.

Svensk Bensinhandel genomförde 2018 en omfattande lönsamhetsutredning av branschens verksamma företag.

År	2016	2014	2013	2011
Antal företag	702	727	708	912
Andel förlustföretag %	20	26,4	25	32
Resultat tkr	186	102	118	86
Soliditet %	28	28	28	26

Tabell 1. Visar lönsamhetsutredningen för 2011, 2013, 2014 och 2016 genomförd av Svensk Bensinhandel.

Lönsamhetsutredningen är baserad på Svensk Bensinhandels medlemsmatrikel och berör samtliga företag som drivs i aktiebolag. Noteras särskilt är att lönsamheten i snitt för 2016 uppgick till 186 tkr. Enbart borttagandet av subventionen av arbetsgivaravgifter för ungdomar beräknas kosta varje enskild station runt 90 tkr per år. Ett av skälen härtill är att branschens sysselsätter många ungdomar. Vidare visar 20 % av branschens samverksamma aktiebolag ett negativt rörelseresultat, varav merparten av dessa stationer återfinns i landsbygd och glesbygd. Senare års resultat, dock ej sammanfattad i likartad studie, indikerar ett bättre resultat för landets drivmedelsstationer, dock tydligt så för stationer i större tätorter och utmed europeleder. Landets gles- och landsbygdsstationer har dock ett betydligt lägre resultat och kan uppskattas till cirka 75 tkr.

Lönsamheten inom branschen är mycket låg och utrymme för att skapa en ekonomisk buffert är mycket små. Fler kostnader och handelsrestriktioner kommer allvarigt påverka möjligheten att fortsätta vara verksam på de stationer som idag gör negativt resultat.

Promemorian nämner förvisso att mindre företagare kan få svårt att finna alternativ till de plastemballage som idag används, men ska på sikt kunna ansluta sig till nationella system när sådana etableras. Detta är dock en överhängande risk för landets gles- och landsbygdsstationer.

De drivmedelsstationer som inte tillhör en större kedja kan inte skapa behövliga inkösrutiner eller uppnå skalfördelar. Därför kommer dessa mindre stationer sannolikt att själva få skapa system för

återanvändbara emballage eller betala högre avgifter för att medverka i nationella system då deras avstånd är längre och volymerna mindre. De drivmedelsstationer som finns i landets gles- och landsbygd och som inte tillhör en stark nationell kedja kommer inte kunna bära ytterligare pålagor. Risken är således uppenbar ett krav om ett system för återanvändbara emballage som promemorian föreslår, kommer att få bäras av många små företagare genom minskad bruttovinst, som därmed riskerar att inte längre kunna vara lönsamma och få upphöra med sin verksamhet.

Flera av landets gles- och landsbygdsstationer står inför stora investeringar för att rostskydda sin drivmedelsutrustning. Investeringen, som ska utföras senast den 30 juni 2022, kommer att leda till betydande nedläggningar av drivmedelsstationer. En ytterligare faktor som påverkar drivmedelsstationer verksamma i landsbygd och glesbygd är att det inte finns finansiella säkerheter för ett eventuellt saneringsansvar. Denna, än så länge, oadresserade problematik kommer lägga än fler hinder för generationsskifte och drift av drivmedelsstationer på landsbygd och glesbygd.

En utslagen drivmedelsstation på gles- och landsbygd kommer inte bara att innebära att tillgång på drivmedel och närservice försvinner, utan även arbetstillfällen samt i vissa fall förutsättningar för andra företagare att vara verksamma på landsbygd och glesbygd. Att utredningen inte adresserar konsekvenserna av lagförslagen på landsbygd och glesbygd är allvarligt. Övarlag har utredaren näst intill avfärdat de ekonomiska konsekvenserna för många av de företag som finns i landets gles- och landsbygd.

Undantag för kraven att tillhandahålla återanvändbara emballage

Promemorian föreslår att kraven på att tillhandahålla återanvändbara muggar och matlådor ska inte gälla den som på den svenska marknaden i genomsnitt tillhandahåller dryck och snabbmat i färre än 100 (från år 2024) respektive 50 (från år 2026) engångsmuggar och engångsmatlådor per dag som verksamheten är öppen under ett kalenderår. Detta är i sig bra och pragmatiskt då många småföretagare kommer ha svårt att tillmötesgå de höjda kraven.

Dock är Svensk Bensinhandels bedömning att det även fortsatt efter år 2026 kommer vara svart att tillmötesgå kraven. Många små företag kommer få stora kostnader för att skapa system för återanvändbara emballage eller att ansluta sig till andra nationella system som de inte äger eller har inflytande över, bland annat på grund av sämre förhandlingsposition och låga volymer. Bättre vore att kraven på emballagen skärps för att på sikt låta marknaden finna alternativa material för att skapa bättre hållbarhet.

Vidare stipulerar promemorian att företag som tillhandahåller återanvändbara muggar och matlådor ska ha rutiner för att säkerställa att inte fler än 100 respektive 50 engång. Kraven i sig må vara görligt men är en ytterligare pålaga på småföretagare som redan idag har oproportionerlig administration.

Nedskräpningsavgift eller skatt

I promemorian föreslås en avgift som tvingar producenter av engångsplastprodukter att betala för skräpstädningen på gator och torg. I sin nuvarande form är förslaget en förtäckt plastpunktskatt.

Skillnaden mellan en skatt och en avgift är att en skatt inte har någon direkt koppling till en motprestation från staten. En avgift tas ut för att täcka en kostnad en myndighet eller kommun har för att utföra en viss tjänst. Avgifter kan införas via förordning av regeringen medan skatter kräver riksdagsbeslut. Att genomföra förslaget enligt nuvarande utformning är att ta ett fundamentalt avsteg från svensk lagstiftningspraxis.

Promemorian innehåller ett producentansvar för företag som producerar vissa produkter som innehåller plast för att täcka nedskräpningskostnader, t ex godispapper, kaffemuggar, kaffelock och snusprillor via en avgift. Enligt Direktivet ska avgiften ska vara kostnadseffektiv, transparent och proportionell.

Endast Borås kommun redovisar skräpkostnader, 45 kronor per capita. Utan tillgång till underlag estimerar regeringen den nationella skräpstädningskostnaden till 100 kronor per capita. Det uppfattar regeringen som en låg kostnad trots avsaknad av underlag. Regeringen menar att Borås har jobbat aktivt med nedskräpningsprevention för att minska nedskräpningen och att det därför är rimligt att anta att kostnaden är lägre i Borås. Skräpprevention ingår också i producentansvaret vilket inte vägs in i analysen av per capita-kostnaden.

I en skräpmätning genomförd under en vecka noteras att en stor andel skräp, både sett till antal och vikt, är tuggummin. Tuggummin är tydligen lätta att dubbelräkna. Därför tas tuggummin bort ur den totala mängden skräp, vilket gör att alla andra kategoriers skräpandelar ökar. Det motiveras med att kostnaden per capita är lågt satt. Den som alltså är mer än dubbelt så hög mot den enda redovisade kostnaden som finns.

Kommuner städar gator och torg med maskiner. Men plast är ett lätt skräp och sannolikt vill miljödepartementet ta ut en hög avgift. Därför sätts avgiften per styck skräp. Därmed utgår regeringen i fråga om en kaffemugg med lock är två skräp som då kostar dubbelt så mycket att städa upp med maskinen än en tung glasflaska. Enligt regeringens förslag ses en krossad glasflaska som ett skräp om glaset ser till att höra till samma flaska. Glasflaskan är inte en del av plastavgiften. Andelen plastskräp sett till antal med Miljödepartementets metod att exkludera tuggummin är nästan 80 procent jämfört med 27 procent sett till vikt inklusive tuggummin. Teoretiskt sett kan plastskräp vara dyrare att plocka upp än andra skräp, men några resonemang eller data som styrker den tesen presenteras inte.

Det finns ingen definition av vad kostnadseffektiv städning är, vilka kostnader som ska räknas in eller hur dessa kostnader ska redovisas. I förslaget finns inga incitament för kommunerna att någonsin sänka kostnaderna. Den kostnad som ska täckas av en nedskräpningsavgift påverkas inte i promemorians förslag av de faktiska andelar som utgörs av produkter som beläggs med avgift.

Hur ska då den nya avgiften tas ut? Rimligen borde den relateras till antalet/vikten/volymen upplösta plastskräp eftersom det är tjänsten producenterna betalar för. Promemorian föreslår istället att lägga kostnaden på antal produkter som sätts på marknaden. Precis så fungerar en punktskatt. Regeringen bör därför ändra upplägget och påföra en avgift baserad på antal, vikt eller volym som de facto omhändertas.

Nedskräpningsavgiften tar inte heller hänsyn till att vissa produkter, såsom tobak, idag är belagda med höga punktskatter. Dessa punktskatter syftar bland annat till att produkterna, och dess negativa

konsekvenser, ska bära sina egna samhällskostnader. En ytterligare avgift tycks därför vara oproportionerlig och utgöra ytterligare skatt.

Konsumentens ansvar och beteende

Svensk Bensinhandels uppfattning är att individens ansvar för en korrekt hantering av sitt avfall urholkas. Därtill gör det att ansvar och kostnader för insamling och städning i utemiljöer belastar en aktör som inte har full rådighet att åtgärda de identifierade problemen. Promemorians förslag ger inte individen något incitament för att minska nedskräpningen.

Engångsförpackningar kan utgöra välfungerande cirkulära lösningar. Dagens system med engångsförpackningar av glas når exempelvis en återvinningsgrad på över 90 procent. Således kan vissa typer av emballage lösas med andra system än förbud och återanvändning.

Förbud mot muggar som innehåller mer än tio procent plast

Detta är ett svenskt förslag som går utöver direktivet. Företag inom handeln arbetar ambitiöst för att optimera förpackningar och produkter så att de ska bli mer resurseffektiva samt går att materialåtervinna efter dess användning. Samtidigt är det viktigt att dessa produkter är utformade för att passa sitt syfte, då dessa produkter är avsedda att komma i kontakt med livsmedel. Många företag har idag redan fasat ut plastmuggar mot pappmuggar men det finns vissa användningsområden där plastmuggar fortsatt fyller ett syfte. Här bör målet från lagstiftarens sida snarare vara att de ska vara utformade så att de kan materialåtervinnas efter dess användning.

Gränsen på 10 % plast kan utgöra ett hinder utan bra ersättningslösningar. Vissa typer av pappersmuggar behöver mer än 10 % plast för att hålla tätt (läskmuggar) och för muggar helt i plast (för till exempel smoothies etcetera).

Krav på märkning på muggar som är engångsplastprodukter

Tidsrymden för införande är för snävt. Flera detaljister kommer inte kunna köpa in emballage om märkning och dessutom ha kvarliggande lager. Tidsutdräkten bör förlängas åtminstone 1 år.

Svensk Bensinhandel,

Robert Dimmlich, VD